

**LIETUVOS BANKO
PRIEŽIŪROS TARNYBOS
FINANSINIŲ PASLAUGŲ IR RINKŲ PRIEŽIŪROS DEPARTAMENTO
DIREKTORIUS**

**SPRENDIMAS
DĖL A. R. IR „SWEDBANK“, AB, GINČO NAGRINĖJIMO**

2016 m. rugpjūčio 31 d. Nr. 242-372
Vilnius

Lietuvos bankas gavo A. R. (toliau – pareiškėjas) kreipimąsi, kuriuo pareiškėjas prašo išnagrinėti ginčą, kilusį tarp jo ir „Swedbank“, AB, (toliau – bankas) dėl banko veiksmų, kuriais galėjo būti pažeistos pareiškėjo teisės.

N u s t a t y t a:

2016 m. gegužės 3 d. pareiškėjas atvyko į banko padalinį, siekdamas nepilnamečio vaiko (14 metų) vardu pasirašyti sutartis. Banko darbuotoja pareiškėjui nurodė, kad sandorius nepilnametis asmuo, sulaukęs 14 metų amžiaus, sudaro pats, esant tėvų (rūpintojų) sutikimui, o siekiant atidaryti banko sąskaitą, būtina nurodyti banko sąskaitos savininko asmens duomenis ir kitą banko prašomą informaciją, taip pat būtina užpildyti banko nustatytos formos fizinio asmens deklaraciją.

Pareiškėjas nesutinka su banko atsisakymu leisti sudaryti sutartis nepilnamečio vaiko, sulaukusio 14 metų amžiaus, vardu. Pareiškėjas mano, kad banko reikalavimas 14 metų sulaukusiam nepilnamečiam asmeniui pačiam sudaryti su banku sutartį nėra teisėtas, nes tėvai, kaip teisėti nepilnamečių vaikų atstovai, turi teisę atstovauti savo vaikams. Pareiškėjo nuomone, dalinis nepilnamečio vaiko veiksnumas nepaneigia galimybės sudaryti tokius pat sandorius per teisėtą atstovą. Pareiškėjas taip pat abejoja banko reikalavimo nepilnamečiam asmeniui užpildyti ir pasirašyti fizinio asmens deklaraciją pagrįstumu. Pareiškėjo teigimu, kyla abejonų, ar nepilnametis asmuo gali tinkamai atsakyti į banko pateikiamus klausimus, ir tokiu būdu sukeliama rizika, kad nepilnametis asmuo patirs banko darbuotojų spaudimą pateikti galbūt neteisingus atsakymus. Kreipimesi pareiškėjas teigia, kad sustiprintos patikros taikymas nepilnamečiams asmenims, o tai savo esme yra reikalavimas užpildyti fizinio asmens deklaraciją, yra neproporcingas ir pažeidžia teisėtų lūkesčių principą. Kreipimusi pareiškėjas prašo įpareigoti banką leisti jam sudaryti sutartis su banku savo nepilnamečio vaiko vardu, pastarajam nedalyvaujant.

Bankas nesutinka su pareiškėjo reikalavimu ir atsiliepime Lietuvos bankui nurodo, kad, pagal Lietuvos Respublikos civilinio kodekso nuostatas, disponuoti sąskaita ir mokėjimo nurodymus sąskaitoje pasirašyti bei pateikti turi teisę pats 14 metų sulaukęs nepilnametis asmuo, esant vieno iš rūpintojų – tėvų, sutikimui. Pagrįsdamas savo poziciją, bankas paaiškina, kad nepilnamečiam asmeniui sąskaita atidaroma paties nepilnamečio prašymu, pateikiant asmens dokumentą (jei turi) ir gimimo liudijimą, kartu turi atvykti ir gimimo liudijime nurodytas vienas iš tėvų su asmens dokumentu. Tėvų skyrybų atveju teisę pateikti sutikimą turi tik tas iš tėvų, su kuriuo teismas yra nustatęs nuolatinę gyvenamąją vietą. Bankas atkreipia dėmesį, kad tais atvejais, kai sutikimą nepilnamečiam asmeniui sudaryti sutartis duodantis vienas iš tėvų yra banko klientas ir naudoja banko interneto paslauga, jis gali tokį sutikimą duoti nuotoliniu būdu, o nepilnametis asmuo gali atvykti į banką vienas ir pateikti pirmiau minėtus dokumentus, tačiau vienas iš tėvų, nepilnamečiam vaikui, sulaukusiam 14 metų, nedalyvaujant, neturi teisės jo vardu sudaryti sutarčių. Bankas pažymi, kad nepilnamečio asmens vardu atidarytoje banko sąskaitoje arba indėlio sąskaitoje esančiomis lėšomis disponuoja pats nepilnametis asmuo, atsižvelgiant į bankui pateiktame tėvų

sitikime nurodytas sąlygas. Banko teigimu, tėvai neturi teisės vienasmeniškai pateikti mokėjimų nurodymų nepilnamečio vaiko sąskaitoje, nes asmuo, sulaukęs 14 metų, jau turi dalinį veiksnumą. Bankas taip pat pažymi, kad fizinio asmens deklaracija yra kartu ir prašymas bankui atidaryti naują banko sąskaitą, o kilus neaiškumų, šią deklaraciją pildančius klientus konsultuoja banko darbuotojai. Be to, banko teigimu, didžiąją dalį informacijos fizinio asmens deklaracijoje nėra sudėtinga užpildyti, nes yra pateikiamos atsakymo pasirinkimo galimybės, o klientas visada gali nurodyti papildomą informaciją skiltyje „Kliento pastabos“. Atsiliepime nurodoma, kad prašoma užpildyti informacija nėra perteklinė, nes bankas turi pareigą ne tik nustatyti kliento tapatybę, bet ir įgyvendinti principą „pažink savo klientą“. Bankas teigia, kad šį principą taiko šalies bankai, vadovaudamiesi tiek tarptautine praktika, tiek Lietuvos Respublikos pinigų plovimo ir teroristų finansavimo prevencijos įstatymo bei su juo susijusių teisės aktų nuostatomis. Minėti teisės aktai įpareigoja banką rinkti išsamią informaciją apie tai, kokia veikla verčiasi klientas, kas yra kliento naudos gavėjai, nuolat atnaujinti šią informaciją, analizuoti kliento vykdomą veiklą, kad jo sąskaitoje vykdomos operacijos atitiktų turimas žinias apie klientą, jo veiklą, rizikos pobūdį ir žinias apie lėšų šaltinį. Bankas atkreipia dėmesį ir į tai, kad, pagal banko klientų aptarnavimo ir paslaugų teikimo bendrųjų sąlygų, kurios yra neatskiriama kiekvienos su banko sudarytos sutarties dalis, nuostatas, bankas turi teisę reikalauti, kad klientas pateiktų dokumentus ir (arba) informaciją, reikalingą tam, kad bankas galėtų tinkamai vykdyti pinigų plovimo ir (arba) teroristų finansavimo prevenciją reglamentuojančių teisės aktų reikalavimus. Bankas prašo atmesti pareiškėjo reikalavimą kaip nepagrįstą.

K o n s t a t u o j a m a:

Vadovaujantis Vartotojų ir finansų rinkos dalyvių ginčų neteisminio sprendimo procedūros Lietuvos banke taisyklių, patvirtintų Lietuvos banko valdybos 2012 m. sausio 26 d. nutarimu Nr. 03-23, 45 punktu, vartojimo ginčai Lietuvos banke nagrinėjami laikantis rungimosi, ginčų nagrinėjimo operatyvumo, koncentracijos, ekonomiškumo ir bendradarbiavimo principų. Vartotojas ir finansų rinkos dalyvis privalo įrodyti tas aplinkybes, kuriomis remiasi kaip savo reikalavimų arba atsikirtimų pagrindu, išskyrus atvejus, kai remiamasi aplinkybėmis, kurių nereikia įrodinėti. Nagrinėdamas ginčą Lietuvos bankas atlieka pateiktų įrodymų vertinimą, kurio pagrindu priimamas sprendimas.

Kaip matyti iš Lietuvos bankui pateiktos medžiagos, ginčas tarp šalių yra kilęs dėl banko atsisakymo leisti pareiškėjui sudaryti sutartį jo nepilnamečio vaiko, sulaukusio 14 metų amžiaus, vardu.

Dėl sandorių, sudaromų su nepilnamečiais, sulaukusiais 14 metų amžiaus, sudarymo tvarkos.

Nepilnamečių asmenų sudaromų sandorių ir atstovavimo tokiems asmenims tvarką reglamentuoja Civilinio kodekso nuostatos. Civilinio kodekso 2. 8 straipsnio 1 dalyje nurodyta, kad nepilnamečiai nuo keturiolikos iki aštuoniolikos metų sandorius sudaro, turėdami tėvų arba rūpintojų sutikimą. Sutikimo forma turi atitikti sudaromo sandorio formą. Sandoriai, sudaryti be atstovų pagal įstatymą sutikimo, galioja, jeigu tokį sutikimą atstovas pagal įstatymą duoda po sandorio sudarymo. Be to, nepilnamečiai nuo keturiolikos iki aštuoniolikos metų, be Civilinio kodekso 2.7 straipsnio 3 dalyje numatytų teisių, turi teisę savarankiškai disponuoti savo pajamomis bei turtu, įgytu už šias pajamas, įgyvendinti autorių teises į savo kūrinis, išradimus, pramoninį dizainą, taip pat sudaryti smulkius buitinius sandorius. Nepilnamečiai nuo keturiolikos iki aštuoniolikos metų *patys atsako* pagal savo sutartines prievoles (Civilinio kodekso 2.8 straipsnio 2 ir 5 dalys).

Kasacinis teismas savo praktikoje¹ yra nurodęs, kad, nepaisant būdo, kuriuo nepilnametis vaikas įgijo nuosavybę, jo nuosavybės teisė turi būti ginama ne mažiau nei pilnamečių savininkų.

¹ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2014 m. balandžio 16 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-209/2014.

Nepilnametis vaikas yra nuosavybės teisiųjų santykių subjektas (Lietuvos Respublikos vaiko teisių apsaugos pagrindų įstatymo 12 straipsnio 1 dalis). Užtikrinant vaiko turtinių teisių apsaugą, įtvirtintas tėvų ir vaikų turto atskyrimas (Civilinio kodekso 3.161 straipsnio 4 dalis), tačiau tėvai turi nemažai teisių, susijusių su jų nepilnamečių vaikų nuosavybe (Civilinio kodekso 3.185 straipsnio 1 dalis). Nepilnamečio teisė turėti atskirą turtą nuo tėvų – viena pagrindinių vaiko teisių, o turto atskyrimas yra absoliutaus pobūdžio ir nepriklauso nuo nepilnamečio turto rūšies ar jo įgijimo būdo.

Vadovaujantis tuo, kas nurodyta pirmiau, teigtina, kad nepilnamečiai nuo 14 iki 18 metų, turėdami tėvų arba rūpintojų sutikimą, patys sudaro sandorius ir patys atsako pagal iš jų kylančias sutartines prievoles. Atkreiptinas dėmesys, kad pareiškėjas nenurodė priežasčių, dėl kurių nagrinėjamu atveju jo ir paties nepilnamečio vaiko, sulaukusio 14 metų, dalyvavimas kartu būtent vaiko vardu sudarant sutartis su banku būtų iš esmės apsunkinantis vaiko padėtį, pažeidžiantis šio vaiko teises ir interesus. Priešingai, nepilnamečio, sulaukusio 14 metų ir turinčio dalinį veiksnumą, dalyvavimas su banku sudarant sutartis, kurių šalimi jis yra ir kurių pagrindu jam tenka tam tikros teisės ir pareigos, ne tik užtikrina pirmiau minėtų teisės aktų reikalavimų įgyvendinimą, bet ir, manytina, gali geriau užtikrinti tokio vaiko teisių ir teisėtų interesų įgyvendinimą. Atsižvelgiant į tai bei į pirmiau išdėstytas Civilinio kodekso nuostatas, darytina išvada, kad bankas pagrįstai reikalauja, kad, sudarant sutartis nepilnamečio, sulaukusio 14 metų, vardu, dalyvautų ne tik sutikimą duodantis vienas iš tėvų (šiuo atveju – pareiškėjas), bet ir pats 14 metų sulaukęs asmuo (pareiškėjo vaikas), tapsiantis sutarčių, sudarytų su banku, šalimi.

Dėl banko reikalaujamos užpildyti fizinio asmens deklaracijos.

Pareiškėjas kreipimesi taip pat teigia, kad reikalavimas nepilnamečiam asmeniui užpildyti fizinio asmens deklaraciją, kuri, pareiškėjo vertinimu, yra sudėtinga, paini ir klaidinanti, yra perteklinis ir pažeidžia proporcingumo ir teisėtų lūkesčių principą.

Bankas kartu su atsiliepimu Lietuvos bankui pateikė viešai skelbiamos fizinio asmens deklaracijos standartinę formą. Atsižvelgiant į šioje deklaracijoje prašomos nurodyti informacijos pobūdį (prašomi pateikti pagrindiniai asmens duomenys, tokie kaip vardas, pavardė, gimimo data, asmens tapatybę patvirtinančio dokumento numeris, telefono numeris ir pan.) ir pačią deklaracijos formą (į daugumą fizinio asmens deklaracijoje esančių klausimų galima atsakyti pažymint vieną iš pateiktų atsakymo alternatyvų), manytina, kad banko prašoma užpildyti fizinio asmens deklaracija yra pakankamai aiški ir suprantama, taip pat ir 14 metų sulaukusiam asmeniui, priėmusiam sprendimą atidaryti banko sąskaitą ir gauti mokėjimo kortelę, be kita ko, gavusiam vieno iš tėvų sutikimą. Be to, kaip nurodo bankas atsiliepime Lietuvos bankui, asmeniui, pildančiam pirmiau minėtą deklaraciją, kilus neaiškumų, banko darbuotojai visuomet pakonsultuoja, o nurodyti savo asmens duomenis ir sąskaitos banke turėjimo tikslus, pateikti informaciją apie kliento darbinę veiklą ir planuojamas pajamas, galimas įplaukas į sąskaitą, būsimų piniginių operacijų pobūdį ir poreikį naudotis konkrečiomis banko teikiamomis mokėjimo paslaugomis ir informaciją apie kliento dalyvavimą politikoje ir (arba) ryšius su politikoje dalyvaujančiais asmenimis nesudėtinga, nes yra pateikiamos atsakymo pasirinkimo galimybės, o klientas visada gali pateikti papildomą ir (arba) patikslinančią informaciją skiltyje „Kliento pastabos“.

Analizuotų aplinkybių kontekste pažymėtina, kad, pagal Pinigų plovimo ir teroristų finansavimo prevencijos įstatymo 9 straipsnio 1 dalies 1 punkto nuostatas, finansų įstaigos, prieš pradėdamos dalykinius santykius, privalo imtis priemonių ir nustatyti kliento ir naudos gavėjo tapatybę. Finansų įstaigos taip pat turi imtis visų atitinkamų, kryptingų ir proporcingų priemonių, kad nustatytų, ar klientas veikia savo vardu, ar yra kontroliuojamas, ir nustatyti naudos gavėją (9 straipsnio 5 dalis). Visais atvejais, kai yra nustatoma kliento ir naudos gavėjo tapatybė, finansų įstaigos privalo iš kliento gauti informaciją apie kliento dalykinių santykių tikslą ir numatomą pobūdį (9 straipsnio 7 dalis). Finansų įstaigos ir kiti subjektai visais atvejais privalo vykdyti

nuolatinę kliento dalykinių santykių stebėseną, įskaitant sandorių, kurie buvo sudaryti tokių santykių metu, tyrimą, siekiant užtikrinti, kad vykdomi sandoriai atitiktų finansų įstaigų ar kitų subjektų turimą informaciją apie klientą, jo verslą, rizikos pobūdį ir lėšų šaltinį (9 straipsnis). Be to, Pinigų plovimo ir teroristų finansavimo prevencijos įstatymo 9 straipsnio 11 dalyje nurodyta, kad finansų įstaigoms ir kitiems subjektams draudžiama vykdyti sandorius per banko sąskaitas, užmegzti dalykinius santykius, vykdyti sandorius, kai jie neturi galimybių įvykdyti šiame straipsnyje nustatytų reikalavimų: jeigu klientas šio įstatymo nustatytais atvejais nepateikia duomenų, patvirtinančių tapatybę, jeigu pateikia ne visus duomenis arba jie yra neteisingi, jeigu klientas ar jo atstovas vengia pateikti informaciją, reikalingą jo tapatybei nustatyti, slepia naudos gavėjo tapatybę ar vengia pateikti informaciją, reikalingą naudos gavėjo tapatybei nustatyti, arba pateiktų duomenų tam neužtenka; taip pat jeigu įstaiga negali užtikrinti tinkamo šio straipsnio 5–9 dalių reikalavimų vykdymo. Atkreiptinas dėmesys, kad pirmiau minėtų Pinigų plovimo ir teroristų finansavimo prevencijos įstatymo reikalavimų laikymasis finansų įstaigai yra privalomas, nesvarbu, ar šios finansų įstaigos klientas yra pilnametis, ar nepilnametis asmuo, ar jis veikia savarankiškai, yra atstovaujamas kieno nors ar veikia su kito asmens sutikimu. Be to, banko klientų aptarnavimo ir paslaugų teikimo bendrųjų sąlygų, kurios yra neatskiriama kiekvienos su banku sudarytos sutarties dalis ir skelbiamos viešai banko interneto svetainėje, 3.4.8 papunktyje taip pat nustatyta, kad „bankas turi teisę reikalauti, kad Klientas pateiktų dokumentus ir / ar informaciją, patvirtinančius Kliento Sąskaitose esančių lėšų, taip pat kito turto teisėtumą, kilmę ir šaltinį, Kliento dalykinių santykių su Banku tikslą ir numatomą pobūdį ir / ar kitus dokumentus bei informaciją, kiek tai yra reikalinga tam, kad Bankas tinkamai vykdytų Pinigų plovimo ir / ar Teroristų finansavimo prevenciją reglamentuojančių ir / ar kitų teisės aktų reikalavimus. Bankas turi teisę atsisakyti sudaryti Sutartį su Klientu, vykdyti Kliento Nurodymą ar suteikti Paslaugą, arba sustabdyti Nurodymo vykdymą, o teisės aktuose, Bendrosiose sąlygose ar kituose Kliento ir Banko santykius reglamentuojančiuose dokumentuose nustatytais atvejais – nutraukti dalykinius santykius su Klientu, jei Klientas nepateikia Bankui reikiamų dokumentų ir / ar informacijos, arba pateikia neteisingą ar nepakankamą informaciją.“

Atsižvelgiant į tai, kas nurodyta pirmiau, darytina išvada, kad banko reikalavimas užpildyti fizinio asmens deklaraciją, taikomą taip pat ir nepilnamečiams asmenims, siekiantiems sudaryti su banku sutartis, negali būti vertinamas kaip perteklinis ir (ar) pažeidžiantis proporcingumo bei teisėtų lūkesčių principus.

Remdamasis tuo, kas išdėstyta, ir vadovaudamasis Lietuvos Respublikos vartotojų teisių apsaugos įstatymo 27 straipsnio 1 dalies 1 punktu, Lietuvos banko valdybos 2012 m. sausio 26 d. nutarimo Nr. 03-23 „Dėl Vartotojų ir finansų rinkos dalyvių ginčų neteisminio sprendimo procedūros Lietuvos banke taisyklių patvirtinimo“ 2 punktu bei šiuo nutarimu patvirtintų Vartotojų ir finansų rinkos dalyvių ginčų neteisminio sprendimo procedūros Lietuvos banke taisyklių 59.3 papunkčiu, n u s p r e n d ž i u:

Atmesti pareiškėjo A. R. reikalavimą.

Lietuvos banko sprendimas dėl ginčo esmės yra rekomendacinio pobūdžio ir teismui neskundžiamas. Vartotojui ir finansų rinkos dalyviui išlieka teisė dėl ginčo sprendimo kreiptis į teismą arba kitą ginčų nagrinėjimo instituciją įstatymų nustatyta tvarka. Kreipimasis į teismą po Lietuvos banko sprendimo dėl ginčo esmės priėmimo nelaikomas šio sprendimo apskundimu.